

Bilag 4.2

Registrering af demografiske komponenter

Registrering af demografiske komponenter som: fødsler, dødsfald, vandringer, vielser, skilsmisser m.v. kræver i modsætning til folketællinger en kontinuerlig indsamling og registrering af data. Og det er derfor ikke så mærkeligt, at folketællinger er gennemført langt tidligere, end de demografiske komponenter løbende blev registreret og optalt. Fødsler, vielser og dødsfald var tidligere meget tæt knyttet til de kirkelige handlinger dåb, bryllup og begravelse. Følgelig blev det kirken, der blev "dataføder" for disse demografiske komponenter.

Fødsler/dødsfald

Fra begyndelsen af det 18. århundrede blev præsterne i Danmark pålagt at udregne det årlige antal fødte og dødsfald af kirkebøgerne.¹ Præsterne indsendte disse opgørelser til biskopperne, der stiftvis samlede oplysningerne, før de blev indsendt til centraladministrationen. Centraladministrationen udarbejdede på grundlag heraf igen de såkaldte årlige generalekstrakter. Disse findes fra og med 1735, hvorfor startåret i figur 4.2.1 med den summariske fødsels- og dødsquotient også er 1735.

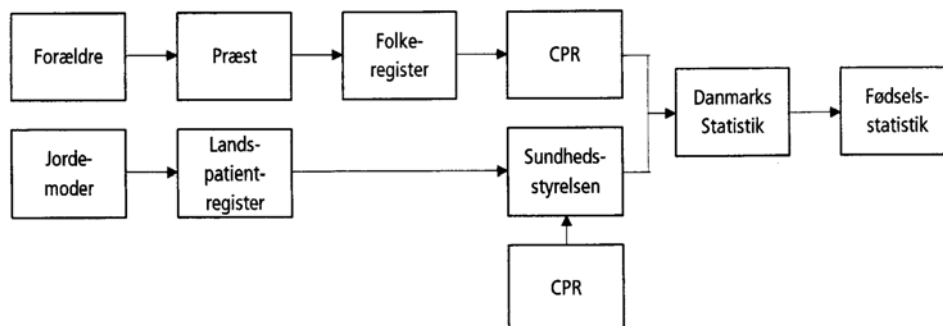
I modsætning til mange lande i Europa spiller kirken stadig en afgørende rolle i forbindelse med fødsels- og dødsstatistikens opgørelse i Danmark. I Sønderjylland er det dog den kontinentaleuropæiske offentlige registreringsmåde, der anvendes. Dette hænger sammen med, at Sønderjylland i perioden med tysk styre (1864-1920) fik en offentlig "registreringsvej", jf. også figur 1.

For hvert *levendefødt* barn udfærdiger jordemoderen en anmeldelse, som består af 2 dele, en med civile oplysninger og en med medicinske oplysninger. Delen med civile oplysninger afleveres via forældrene til præsten i moderens bopælssogn (i Sønderjylland dog til personregisterføreren i moderens bopælskommune).

Præsten (personregisterføreren) anmelder fødslen til folkeregistret i moderens bopælskommune ved anvendelse af en særlig CPR-fødselsblanket. I folkeregistret kompletteres blanketten, hvorefter den indsendes til CPR. Inden det levendefødte barn kan indføres i CPR, tildeles det et personnummer. Fra CPR går en returnering indeholdende personnummeret til folkeregistret og til præsten. Disse oplysninger udgør hovedkilden for Danmarks Statistiks fødselsstatistik.

¹ Der var allerede udstedt forordninger om førelse af kirkebøger i 1645 og 1646, men i mange år blev disse forordninger ikke efterlevet af alle. Sådanne påbud kendes fra England fra 1538 og i Frankrig fra 1539 og breder sig efterhånden til en række andre lande i Europa.

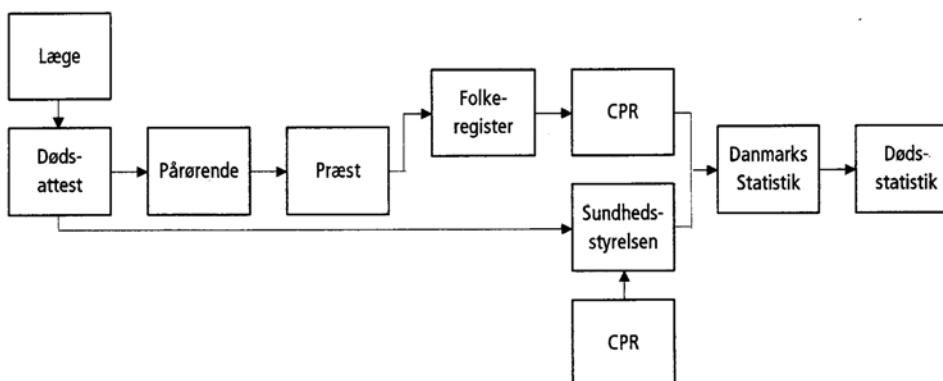
Figur 1. Registrering af fødsler i Danmark

Anm.: I Sønderjylland personregisterføreren i stedet for præsten.
Kilde: Danmarks Statistik 2004. *Befolkningens bevægelser 2003*, side 34.

De medicinske oplysninger registreres i Landspatientregisteret, hvorfra Sundhedsstyrelsen udtrækker og bearbejder oplysningerne. Danmarks Statistik modtager de således bearbejdede oplysninger, som indgår i fødselsstatistikken.

Figur 2. Registrering af dødsfald i Danmark

Anm.: I Sønderjylland personregisterføreren i stedet for præsten.
Kilde: Danmarks Statistik 2004. *Befolkningens bevægelser 2003*, side 35.

Et *dødfødt* barn defineres som et barn, der kommer til verden uden tydelige tegn på liv (dvs. uden at ånde, skrike eller græde) efter afslutningen af svangerskabets 28. uge.

Statistikken over dødfødte dækker dødfødsler i Danmark af mødre med bopæl i Danmark.

Dødfødte skal ikke optages i folkeregistret eller CPR, og grundlaget for statistikken er derfor alene Landspatientregisterets oplysninger om dødfødte kombineret med dødsattester for dødfødte, udfærdiget af læger.

Begge dokumenter går via læge, pårørende og præst til folkeregisteret i afdødes bopælskommune; herfra indberettes til CPR. Et eksemplar af dødsattestens civile og medicinske del sendes til Sundhedsstyrelsen, der bearbejder disse oplysninger. Det bearbejdede materiale videresendes til Danmarks Statistik, som udarbejder dødsstatistikken.

Der foreligger ikke dansk dødsattest for personer bosat i Danmark, som dør i udlandet, men disse personer indgår naturligvis også i statistikken. CPR modtager oplysning om disse dødsfald via de kommunale folkeregistre. Oplysning om dødsårsag foreligger ikke for disse dødsfald.

Legale aborter

Abortstatistikken omfatter fremkaldte, legale aborter (*abortus provocatus legalis*), foretaget på kvinder med bopæl i Danmark.

Et legalt abortindgreb vil sige et indgreb, der foretages i henhold til lov om svangerskabsafbrydelse. Ved den seneste lov herom (lov nr. 350 af 13. juni 1973), som trådte i kraft 1. oktober 1973, bestemtes det, at enhver kvinde med bopæl her i landet har ret til at få svangerskabet afbrudt inden udløbet af 12. svangerskabsuge. Der er desuden adgang til abort efter 12. svangerskabsuge efter ansøgning til amtslige samråd. Disse aborter udgør ca. 3% af det samlede antal aborter.

Grundlaget for statistikken er oplysninger i Landspatientregisteret. Den statistiske bearbejdning foretages af Sundhedsstyrelsen, og denne statistik er igen grundlaget for Danmarks Statistiks statistik herom i "Befolkningens bevægelser."

Statistik om aborter publiceres også i Danmarks Statistiks årlige publikation om "Befolkningens bevægelser".

Vandringer

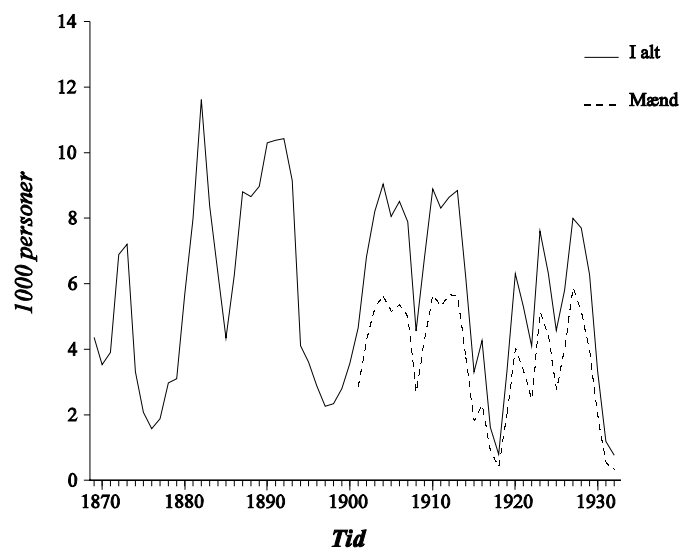
Indtil oprettelsen af de kommunale folkeregistre i 1924 var det kun de *oversøiske* vandringer, der blev registreret. Grundlaget for denne statistik var de udvandringskontrakter, der i henhold til lov af 1. maj 1868 skulle oprettes med personer, der befordredes til fremmede verdensdele. Baggrunden for loven af 1. maj 1868 var dels den stærke stigning i den oversøiske udvandring og dels behovet for at beskytte udvandrerne.

Udviklingen i antallet af oversøiske udvandrere i perioden 1869-1932 fremgår af figur 3. For perioden 1901-1932 er det også vist, hvor stor en andel af disse, der var mænd.

Først med oprettelsen af de kommunale folkeregistre i 1924 bliver det muligt *direkte* at opgøre antallet af indvandrere og udvandrere og hertil hørende karakteristika. Ud fra fødsels- og dødstal er det på basis af folketællingsresultaterne dog muligt *indirekte* at beregne indvandringsoverskuddet mellem folketællingerne. Disse tal er dog ret så usikre, da alle fejlkilder ved denne residualberegning bliver henført til indvandringsoverskuddet.

Tallene for det beregnede indvandringsoverskud mellem folketællingen fra 1. feb. 1801 til 9. nov. 1970 fremgår af tabel 4.2.6.

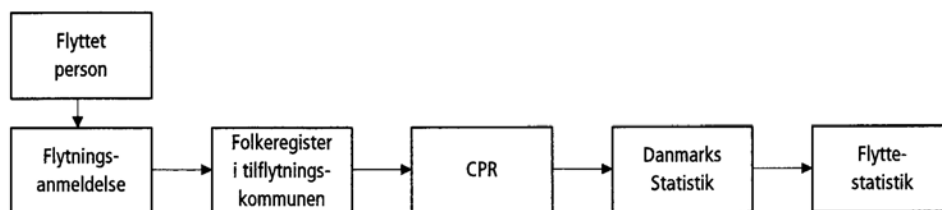
Figur 3. Oversøiske udvandrere 1869-1932

Kilde: Det Statistiske Departement 1966. Befolkningsudvikling og sundhedsforhold 1901-60. *Statistiske undersøgelser* Nr. 19, side 117 og 169.

I figur 4 er det illustreret, hvordan flytningsstatistikken idag registreres.

Figur 4. Flytninger

Kilde: Danmarks Statistik 2004. *Befolkningens bevægelser 2003*, side 37.

Skilsmisser

Skilsmissestatistik er først indsamlet fra 1896, især fordi antallet af skilsmisser før den tid var meget lille.